

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STROJNÍHO INŽENÝRSTVÍ ÚSTAV AUTOMOBILNÍHO A DOPRAVNÍHO INŽENÝRSTVÍ

FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING INSTITUTE OF AUTOMOTIVE ENGINEERING

SROVNÁNÍ MKP MODELŮ SPOJŮ

COMPARISION OF FEM MODELS OF JOINTS

DIPLOMOVÁ PRÁCE MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE AUTHOR Bc. MARTIN HLAVÁČ

VEDOUCÍ PRÁCE SUPERVISOR Ing. PŘEMYSL POKORNÝ, Ph.D.

BRNO 2011

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství

Ústav automobilního a dopravního inženýrství Akademický rok: 2010/11

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student(ka): Bc. Martin Hlaváč

který/která studuje v magisterském studijním programu

obor: Automobilní a dopravní inženýrství (2301T038)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně určuje následující téma diplomové práce:

Srovnání MKP modelů spojů

v anglickém jazyce:

Comparision of FEM models of joints

Stručná charakteristika problematiky úkolu:

Srovnání náhradních zjednodušených modelů spojů používaných v rámci komplexních MKP modelů s podrobnými modely detailů spojů.

Cíle diplomové práce:

Vytvořte zjednodušené a detailní modely níže definovaných typů spojení. Proveďte simulace požadovaných zatěžovacích stavů a srovnejte výsledky simulací z odpovídajících si modelů.

vytvořte modely pro: šroubové spoje - s lícovaným šroubem - s běžným šroubem

svarové spoje

- napojení ve tvaru T
- přeplátování

Zatěžovací stavy a případné další typy spojů dle pokynů vedoucího DP.

Seznam odborné literatury:

KLIMEŠ, P.: Části a mechanismy strojů, Akademické nakladatelství CERM, 2003

JANČÍK, L.: Části a mechanismy strojů, ČVUT Praha, 2004

MEDEK J.: Mechanické pochody, FSI VUT v Brně, 1998, ISBN 80-214-1264-X .

PACAS, B. a kol.: Teorie stavebních strojů, STNL Praha, 1983

Vedoucí diplomové práce: Ing. Přemysl Pokorný, Ph.D.

Termín odevzdání diplomové práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2010/11.

V Brně, dne 8.11.2010

prof. Ing. Václav Píštěk, DrSc. Ředitel ústavu

prof. RNDr. Miroslav Doupovec, CSc. Děkan

Abstrakt:

Tato diplomová práce se zabývá problematikou srovnávání náhradních zjednodušených modelů spojů používaných v rámci komplexních MKP modelů s podrobnými modely detailů spojů. Jedná se především o šroubové spojení s běžným a lícovaným šroubem, svarové spojení ve tvaru T a přeplátované svarové spojení. Jednotlivé spoje jsou porovnány v rámci výsledků simulací odpovídajících si modelů.

Klíčová slova:

šroub, matice, podložka, šroubový spoj, svarový spoj, koutový svar, metoda konečných prvků

Abstract:

This thesis deals with the comparison of alternative models of the simplified joints used in the FEM models of complex models with detailed joint details. This is essentially a screw connection with dowel bolt and standard bolt, weld connection "T" and overlap weld connection. Individual connections are compared in the simulation results of matching models.

Keywords:

screw, nut, washer, screw joint, weld joint, fillet weld, finite element method

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, pod vedením vedoucího bakalářské práce pana Ing. Přemysla Pokorného, Ph.D. a s použitím uvedené literatury.

V Brně, dne:....

Podpis:....

Bc. Martin Hlaváč

Bibliografická citace:

HLAVÁČ, M. *Srovnání MKP modelů spojů.* Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2011. 100 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Přemysl Pokorný, Ph.D.

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat všem, kteří mi byli nápomocni při tvoření této práce, zejména pak vedoucímu mé diplomové práce panu Ing. Přemyslu Pokornému, Ph.D. za cenné rady a dostatečné poskytnutí informací ke splnění diplomové práce.

Zároveň bych poděkoval svým rodičům za všestrannou podporu v celém období studia.

Obsah

1	Úvod		8
2	Cíle p	ráce	9
3	Šrouk	ový spoj	10
	3.1 H	lavní části	10
	3.1.1	Šroub	10
	3.1.2	Matice	11
	3.1.3	Podložka	11
	3.1.4	Spojovaná součást	
	3.2 T	uhost	12
	3.2.1	Tuhost šroubu	13
	3.2.2	Tuhost spojovaných součástí	14
	3.3 Z	atěžovací stavy	15
	3.4 V	ýpočtový model objemový	17
	3.4.1	Běžný šroub	17
	3.4.2	Lícovaný šroub	21
	3.5 V	ýpočtový model skořepinový	24
	3.6 P	orovnání výsledků objemového a skořepinového modelu	27
	3.6.1	Předpětí	27
	3.6.2	Běžný šroub	29
	3.6.3	Lícovaný šroub	31
4	Svaro	vý spoj	33
	4.1 Z	ákladní charakteristika	33
	4.1.1	Svařitelnost	33
	4.1.2	Druhy svarových spojů	35
	4.1.3	Návrhová únosnost koutového svaru	35
	4.2 N	apojení typu "T"	36
	4.2.1	Zatěžující stavy	
	4.2.2		
		Rez 2D	
	4.2.3	Rez 2D Skořepinový model	40
	4.2.3 4.2.4	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků	
	4.2.3 4.2.4 4.3 P	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků řeplátování	40 42 46
	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků řeplátování Zatěžující stavy	
	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků řeplátování Zatěžující stavy Řez 2D	40 42 46 46 47
	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2 4.3.3	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků řeplátování Zatěžující stavy Řez 2D Skořepinový model	
_	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2 4.3.3 4.3.4	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků řeplátování Zatěžující stavy Řez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků	
5	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2 4.3.3 4.3.4 Závěr	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků řeplátování Zatěžující stavy Řez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků	
56	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2 4.3.3 4.3.4 Závěr Sezna	Rez 2D Skořepinový model. Porovnání výsledků řeplátování Zatěžující stavy Řez 2D Skořepinový model. Porovnání výsledků	
567	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2 4.3.3 4.3.4 Závěr Sezna Sezna	Rez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků čeplátování Zatěžující stavy Řez 2D Skořepinový model Porovnání výsledků m použitých zdrojů m použitých zkratek a symbolů	
56780	4.2.3 4.2.4 4.3 P 4.3.1 4.3.2 4.3.3 4.3.4 Závěr Sezna Sezna	Rez 2D Skořepinový model. Porovnání výsledků čeplátování. Zatěžující stavy Řez 2D Skořepinový model. Porovnání výsledků m použitých zdrojů m použitých zkratek a symbolů.	40 42 46 46 47 49 51 53 54 55 56

1 Úvod

Při konstrukční činnosti se často setkáváme s problematikou konstruovaní spojů. Obecně se dají spoje rozdělit do dvou základních skupin, na spoje rozebíratelné a nerozebíratelné.

Mezi spoje rozebíratelné lze zařadit spoje s použitím šroubu, kolíku, klínu či pera. Podstatou těchto spojů je schopnost spojit více konstrukčních prvků v jeden celek, který je schopen přenášet požadované zatížení. Výhodou rozebíratelných spojů již z názvu značí, možnost demontáže spojovacích částí, aniž by došlo k jejich poškození. Další výhodou takových to spojů je schopnost nevnášet nežádoucí přídavné zatížení do spoje.

Do skupiny nerozebíratelných spojů patří lepené, svařované a nýtované spoje. Podstata těchto spojů je obdobná jako u rozebíratelných spojů. Oproti rozebíratelným spojům je možnost demontáže obtížná, ve většině případů pomocí destruktivních metod.

Tato práce se zabývá posuzováním rozdílných přístupů řešení MKP modelů v oblasti vybraných rozebíratelných a nerozebíratelných spojů, především šroubových a svarových spojů. Při analýze chování jednotlivých modelů jsou posuzovány zjednodušené náhrady spojů ve skořepinových MKP modelech, tvořené programem I-DEAS (lineární analýza). Naproti tomu jsou vytvořeny detailní objemové MKP modely srovnatelných spojů, se zahrnutím např. kontaktního tření. Objemové modely jsou tvořeny pomocí programu MSC MARC (nelineární analýza).

2 Cíle práce

Cílem diplomové práce je srovnávání náhradních zjednodušených modelů spojů používaných v rámci komplexních MKP modelů s podrobnými modely detailů spojů. Jsou vybrány dva typy spojů (šroubový spoj, svarový spoj) u kterých se provede simulace požadovaných zatěžovacích stavů dle pokynů vedoucího DP.

Pro šroubový spoj bude navržen náhradní model šroubového spojení s běžným šroubem a šroubem lícovaným. Z náhradního modelu je vytvořen zjednodušený skořepinový MKP model pomocí programu I-DEAS. Detailnější výpočtový model bude řešen jako objemový MKP model za pomocí programu MSC MARC. Na závěr proběhne porovnání výsledků vybraných analýz odpovídajících si modelů, za předpokladu stejných okrajových podmínek a navržených zatěžovacích stavů.

Pro svarový spoj bude vytvořen náhradní model svarového spojení "napojení ve tvaru T" a přeplátovaní. Oba tyto spoje tvoří koutový svar. Z náhradního modelu je vytvořen zjednodušený skořepinový MKP model taktéž pomocí programu I-DEAS. Detailní MKP model bude řešen jako řez 2D jednotlivými spojeními pomocí programu MSC MARC. V závěru dojde k porovnání výsledku vybraných analýz s odpovídajícími okrajovými podmínkami a navrženými stavy zatížení.

3 Šroubový spoj

V této kapitole jsou podrobněji rozebrány jednotlivé části šroubového spoje. Dále jsou vytvořeny a porovnávány výsledky analýz šroubových spojů ve skořepinových MKP modelech a objemových MKP modelech. Jedná se o šroubové spojení s běžným a lícovaným pevnostním šroubem. Je provedena analýza pouze statického zatížení.

3.1 Hlavní části

Šroubové spoje bývají ve většině případů složeny ze šroubu, matice, podložky a spojovaných součásti. V níže uvedených podkapitolách jsou jednotlivé části blíže představeny.

3.1.1 Šroub

Šroub tvoří ve většině případů dvě hlavní části, a to hlavu a dřík. Hlava může být tvořena různými tvary, nebo závitovým dříkem. Dřík lze rozdělit na oblast bez závitu a oblast se závitem.

V praxi se lze setkat s celou řadou normovaných typů, tvarů a velikosti šroubů podle ČSN, ISO a EN (Příloha A1). Pro názornost je na Obr. 3.1 vyobrazen základní přehled často používaných typů šroubů v ocelových konstrukcích.

Obr. 3.1 Přehled nejčastěji používaných typů šroubů a) Šroub se šestihrannou hlavou (norma ISO 4014), b) Lícovaný šroub (norma ČSN 02 1111), c) Závrtný šroub (norma ČSN 02 1174)

3.1.2 Matice

Další částí šroubového spojení je matice. Nejčastěji tvořena šestihranným, někdy i čtyřhranným tvarem. Pomocí tohoto tvarování je možno utahování matice vůči šroubu. Hlavním účelem matice je zajištění spojení spojovaných častí, spolu se šroubem.

Jak šrouby, tak i matice mají typ, velikost a tvar normován podle ČSN, ISO a EN (Příloha A2). Existují různé typu matic. Na Obr. 3.2 jsou vyobrazeny základní typy matic pro ocelové konstrukce.

Obr. 3.2 Přehled nejčastěji používaných typů matic a) Šestihranná matice (norma ISO 4032), b) Samojistná šestihranná matice (norma ISO 7040), c) Korunová matice (norma ČSN 02 1411)

3.1.3 Podložka

Mezi často používané součásti šroubového spoje patří podložka, která může plnit více funkcí. Například pružná podložka eliminuje vibrace mezi maticí a spojovanou součástí. Bez této podložky by hrozilo vlivem vibrací k povolení matice vůči šroubu a tím i ke ztrátě svěrného spojení. Dalším často používaným typem je plochá kruhová podložka, která slouží pro lepší rozložení kontaktního tlaku od hlavy šroubu nebo matice. Také eliminuje případné třecí síly při utahování matice mezi maticí a spojovanou součástí.

Příloha A3 obsahuje různě typy podložek dle norem. Obr. 3.3 ukazuje nejčastěji používané typy podložek v ocelových konstrukcích.

Obr. 3.3 Přehled nejčastěji používaných typů podložek a) Plochá kruhová podložka (norma ISO 7040), b) Pružná podložka (norma ČSN 02 1740), c) Pojistná podložka s jazýčkem (norma ČSN 02 1751)

3.1.4 Spojovaná součást

Hlavním důvodem proč se využívá šroubové spojení, je potřeba spojit více součástí do jednoho celku. V praxi se šroubové spojení využívá například tam, kde je obtížné spojit různorodé materiály k sobě, nebo jiný typ spojení by nebyl efektivní a ekonomický pro daný případ.

U ocelových konstrukcí se nejčastěji jedná o spojení plechů, profilů nebo přírub. Pro průchozí díry platí norma ČSN EN 20 273 (Příloha A4), kde rozměry těchto děr norma stanovuje.

3.2 Tuhost

Při návrhu a kontrole předepjatých šroubových spojení, je zapotřebí znát tuhost jednotlivých dílčích částí. Tuhost se řadí do oblasti deformační charakteristiky, kterou lze vyjádřit jako poměr mezi silou působící na součást a deformací, která vzniká od působení této síly.

3.2.1 Tuhost šroubu

Obr. 3.4 Délka svěrného spojení u šroubu

Pro výpočet tuhosti šroubu je potřeba znát svěrnou délku šroubu. Svěrnou délku tvoří vzdálenost Isv mezi dosedací plochou šroubu a matice (Obr. 3.4). Tato vzdálenost je rozhodující pro vypočet tuhosti šroubu. Je zapotřebí rozlišovat, zda celou svěrnou délku tvoří pouze závit lz nebo i hladká část lh.

Platí vztah dle [3]:

$$l_{sv} = l_z + l_h \tag{3.1}$$

Kde:

L_{sv}	[mm]	svěrná délka celého šroubu
Lz	[mm]	závitová část
L _h	[mm]	hladká část

Pokud je svěrná délka šroubu rozdělena na závitovou a hladkou část, pak každá z těchto častí vlastní hodnotu tuhosti. Celková tuhost je hodnotou součtu převrácených hodnot jednotlivých tuhostí (3.2)

Celková tuhost šroubu dle [3]:

 A_s $\tilde{S_d}$ Е

$$k_{c\check{s}} = \frac{S_{d} \cdot A_{s} \cdot E}{S_{d} \cdot l_{h} + A_{s} \cdot l_{z}}$$
(3.2)

Kde:

$$\begin{array}{lll} k_{c\check{s}} & [Nmm^{-1}] & celková tuhost šroubu \\ A_s & [mm^2] & výpočtový průřez závitu \\ S_d & [mm^2] & průřez dříku \\ E & [MPa] & modul pružnosti v tahu \end{array}$$

3.2.2 Tuhost spojovaných součástí

Obr. 3.5 Tlakové rozložení ve spojované součásti

Stanovení tuhosti u spojovaných šroubových spojů je poněkud složitější, než v předchozí podkapitole u šroubů. Existuje celá řada různých teorií, které se zabývají analytickým výpočtem této hodnoty, ovšem s přibližným výsledkem. Pomocí vhodného vrcholového úhlu **2**α komolého kužele (Obr. 3.5), dosedající plochy (matice, hlavy šroubu nebo podložky) na svěrnou součást a délky svěrného spojení, je určen komolý kužel pro výpočet tuhosti. Přesnějším způsobem jak tuto hodnotu zjistit je experimentální měření.

Vzorec pro výpočet tuhosti jedné spojované součástí (plechů, přírub, podložek, atd.) je proveden dle [3]:

$$k_{p} = \frac{\pi \cdot E \cdot d \cdot \tan \alpha}{\ln \frac{(2t_{k} \cdot \tan \alpha + D_{k} - d)(D_{k} + d)}{(2t_{k} \cdot \tan \alpha + D_{k} + d)(D_{k} - d)}}$$
(3.3)

Výpočet celkové tuhosti spojovaných součástí dle [3]:

$$k_{pc} = \frac{\pi \cdot E \cdot d \cdot \tan \alpha}{2 \ln \frac{(l_{sv} \cdot \tan \alpha + D_p - d)(D_p + d)}{(l_{sv} \cdot \tan \alpha + D_p + d)(D_p - d)}}$$
(3.4)

Kde:

Použitím podložek může dojít k významnému snížení tuhosti šroubu a zvýšení tuhosti spojovaných součástí. [3]

3.3 Zatěžovací stavy

Obr. 3.6 Síly působící na šroubovém spoji

Šroubové spoje bývají nejčastěji namáhány na tah **(Fo)** nebo střih **(Fs)**. Tahové namáhání působí v ose šroubu (Obr. 3.6). Může mít charakter konstantního nebo cyklického průběhu. Střižná síla působí kolmo k ose šroubu (Obr. 3.6) taktéž s konstantním, či cyklickým průběhem. V této práci je uvažován pouze konstantní průběh.

Další silou, která může být ve šroubovém spoji, je předpětí **(Fp)**. Tato síla působí v ose šroubu v opačném směru, než síla tahová viz (Obr. 3.6). Určení velikosti předpětí lze provést pomocí **provozního diagramu** (Obr. 3.7).

Obr. 3.7 Provozní diagram šroubového spoje

Na Obr. 3.7 je zobrazen provozní diagram předepjatého šroubového spoje. Červená a modrá přímka představují tuhost šroubu a spojovaných součástí, kdy tangenty úhlu $\psi_{\hat{s}}$ a ψ_d reprezentují právě tyto tuhosti. Průmět bodu **(X)** do osy **(SÍLA)** určuje velikost předpětí **Fp**. Provozní síla **Fo** působící v tomto případě konstantně, vytváří přírůstek síly ve šroubu $\Delta F\hat{s}$ a naopak úbytek síly ΔFd ve spojované součásti. Celková síla působící na spojované součásti značí hodnota (**Fp**⁴).

TAH SMYK	0 %	50 %	100 %
0 %	Předpětí	1. STAV	2. STAV
50 %	3. STAV	4. STAV	5. STAV
100 %	6. STAV	7. STAV	8. STAV

Tabulka stavů zatížení

Tab. 1: Přehled stavu zatížení

Pro výpočtové modely šroubových spojů je stanoveno osm zatěžujících stavů. Jedná se o kombinaci tahového a střižného zatížení šroubu v procentuálních poměrech. Každý stav je navíc zatížen předpětím (samostatný stav).

Šroubový spoj spojený běžným šroubem je namáhán kompletní sadou stavů dle Tab. 1. Hodnota tahového zatížení TAH = 1 mm. Hodnota smykového zatížení SMYK = 1,5 mm. Pro šroubový spoj s lícovaným šroubem platí pouze stavy obsahující smyk (Předpětí, 3. STAV, 6. STAV), kde SMYK = 1 mm. Velikost předpětí odpovídá hodnotě 20 kN.

3.4 Výpočtový model objemový

Pevnostní analýza je provedena pomocí objemového MKP (Metoda konečných prvků) modelu v programu MSC MARC. Jedná se o výpočtový program, v kterém lze řešit nelineární úlohy (např. kontaktní úlohy řešené v čase) a řadu dalších úloh. Pro lepší orientaci je model zobrazován polovičně (Obr. 3.8).

MSCXSO desk_k odlog d podlog h rouk у

3.4.1 Běžný šroub

Model

Obr. 3.8 Výpočtový objemový model šroubového spoje – běžný šroub

Aby se dalo zjistit, jak se chová šroubový spoj v ocelové konstrukci, bylo zapotřebí vytvořit náhradní model s běžným šroubem (Příloha C1), na kterém jsou simulovány jednotlivé stavy zatížení.

Výpočtový model (Obr. 3.8) je oproti náhradnímu zjednodušen. Především styk závitu šroubu s maticí je zjednodušen na styk válcových ploch o rozměru středního průměru závitu (d₂). Tvar hlavy šroubu i matice je taktéž zjednodušen viz (Příloha C2).

Celá síť je tvořena pomocí mapovaných prvků **HEX 8** (Příloha A5) s nejmenší velikostí prvku **1mm**.

Jako výpočtový materiál je zvolen materiál s označením **C35**, který obsahuje knihovna Marcu. Tento materiál je přiřazen deskám a podložkám. Parametry výpočtového materiálu: *Youngův modul* = $2,17.10^5$ MPa, *Poissonův poměr* = 0,3, *hustota* = $7,85.10^3$ kg.m⁻³.

Pro šroub a matici je navržen vlastní materiál s hodnotami *Youngova modulu*, *Poissonova poměru* a *hustoty* stejné jako **C35**. Navíc je nastaveno konstantní plastické chování šroubu s hodnotou $\mathbf{R}_{p0,2} = 610$ MPa [1]. V praxi to znamená, že po překročení této hodnoty materiál vykazuje 100% plastické chování.

Kontaktní tabulka

Jednotlivé součásti výpočtového modelu jsou tvořeny jako samostatná deformovatelná kontaktní tělesa (Obr. 3.8), kterým lze přiřadit součinitel tření. V této úloze mají všechna kontaktní tělesa přiřazený statický součinitel tření f = 0,15 dle [4]. Kontakty mezi jednotlivými tělesy jsou dány kontaktními tabulkami (**Tab. 2**), ve kterých se nastavují jednotlivé parametry pro každou kontaktní dvojici.

	BODY NAME	BODY TYPE			N										
1	desk_h	deformable			Т			Ν	т		т	Ч		Δ	
2	desk_d	deformable	т	Þ		Þ	т	Þ		Þ		Þ	т	Þ	
3	podloz_d	deformable		Þ	Т	Þ		Þ		Þ		Þ	т	Þ	1
4	podloz_h	deformable	т	Þ		Þ		Þ		Þ	т	Þ			
5	sroub	deformable	Т			Þ		⊳	т			Þ	т	≥	
6	matice	deformable		Þ	т	Þ	т	₽		Þ	т	Þ		Þ	
	BODY NAME	BODY TYPE	1		2		3		4		5		6		
1	BODY NAME desk_h	BODY TYPE deformable	1	Þ	2 T		3		4 T	Þ	5 T		6	Δ	
1	BODY NAME desk_h desk_d	BODY TYPE deformable deformable	1 T	V V	2 T	V V	3 T	V V	4 T	Δ	5 T T	V V	6 T	V V	0
1 2 3	BODY NAME desk_h desk_d podloz_d	BODY TYPE deformable deformable deformable	1 T	V V V	2 T T	V V V	3 T	V V V	4 T	V V V	5 T T	V V V	6 T T	V V V	2
1 2 3 4	BODY NAME desk_h desk_d podloz_d podloz_h	BODY TYPE deformable deformable deformable deformable	1 T T	γγγ	2 T T	<u> </u>	3 T	V V V V	4 T	V V V V	5 T T T	V V V V	6 T T	V V V V	2
1 2 3 4 5	BODY NAME desk_h desk_d podloz_d podloz_h sroub	BODY TYPE deformable deformable deformable deformable deformable	1 T T T	V V V V V	2 T T	য য য য	3 T	য য য য	4 T 	V V V V V	5 T T T	য য য য	6 T T G	য য য য	2

Tab. 2 : Kontaktní tabulky běžného šroubu 1 - tabulka kontaktů pro předpětí, 2 - tabulka kontaktů pro zatížení

(T) Touching – kontakt mezi dvěma tělesy, kdy dochází ke smyku kontaktních ploch těchto těles

(G) Glue – kontakt mezi dvěma tělesy, kdy nedochází ke smyku kontaktních ploch těchto těles, automaticky nastavený vysoký součinitel tření

Okrajové podmínky

Obr. 3.9 Okrajové podmínky pro běžný šroub

Výpočtový model obsahuje řadu okrajových podmínek (Obr. 3.9). Pro výpočet jsou vytvořeny dva Loadcasy . Loadcase tvoří kontaktní tabulka, sada okrajových podmínek, aj., které jsou analyzovány v časovém průběhu. Výsledky těchto analýz na sebe mohou navazovat, čehož je zde využito, tj. že výsledky analýzy z prvního loadcasu ovlivňují výsledky analýzy druhého loadcasu – nastavení předpětí s následným zatížením.

Prvním Loadcase je vytvořen pro nastavení předpětí. Zde je aktivní vazba (Obr. 3.10A-e), kde dolní desce zamezuje posuv ve všech směrech. Dále je aktivní vazba (Obr. 3.10A-a) pro desku horní. Opět je zamezen posuv ve všech směrech. Šroub, matice a podložky jsou zachyceny pomocí aktivní vazby (Obr. 3.10B-b) se zamezením posuvu v *ose x a y*. Pro vyvození předpětí je použit speciální typ linku 69 (Obr. 3.10B). Jedná se o typ propojení dvou uzlů s uzlem centrálním, kdy velikost zatížení v centrálním uzlu vytváří stejnou hodnotu jako u propojovaných uzlů. Pro tento model je použito 48 těchto linků. Velikost předpětí (Obr. 3.10B-d) je nastavena na hodnotu **20 kN**. Působí v kladném směru *osy z* do centrálního uzlu. V centrálním uzlu je aktivní vazba (Obr. 3.10B-c), kdy je zamezen posuv v *ose x a y*. Pro tento loadcase je aktivní "kontaktní tabulka 1" (**Tab. 2**).

V druhém Loadcasu je opět aktivní vazba (Obr. 3.10A-e). Dále je aktivní vazba (Obr. 3.10A-f) pro horní desku, která má zamezený posuv *osy y*. Podložky mají aktivní vazbu (Obr. 3.10B-g), kde je zamezen rovněž posun v *ose y*. Tahové zatížení (Obr. 3.10A-h)

působí na horní desku posunutím v o*se z* o **1mm**. Smykové zatížení (Obr. 3.10A-i) působí ve středu horní desky po obvodu ve směru *osy x* o **1,5mm**. V tomto loadcasu je aktivní "kontaktní tabulka 2" (**Tab. 2**).

Obr. 3.10 Okrajové podmínky pro běžný šroub – detail 1 – deska horní, 2 – deska dolní, 3 – běžný šroub, 4 – matice, 5 - podložky

3.4.2 Lícovaný šroub

Model

Obr. 3.11 Výpočtový objemový model šroubového spoje – lícovaný šroub

Náhradní model s lícovaným šroubem (Příloha C1) je vytvořen obdobně jako u náhradního modelu s běžným šroubem.

Výpočtový model (Obr. 3.11) je oproti náhradnímu modelu také zjednodušen obdobně jako u běžného šroubu (Příloha C2). Celá síť je tvořena pomocí mapovaných prvků **HEX 8** a **PENTA 6** (Příloha A5) s nejmenším rozměrem prvku **1mm**.

Jako výpočtový materiál je zvolen materiál s označením **C35**, který obsahuje knihovna Marcu. Tento materiál je přiřazen deskám a podložce. Parametry výpočtového materiálu: Youngův modul = **2,17.10⁵MPa**, Poissonův poměr = **0,3**, hustota = **7,85.10³kg.m**⁻³.

Pro šroub a matici je navržen vlastní materiál s hodnotami Youngova modulu, Poissonova poměru a hustoty stejné jako **C35**. Navíc kde bylo nastaveno konstantní plastické chování šroubu hodnotou $R_{p0,2} = 610 \text{ MPa}$ [1].

Kontaktní tabulka

Stejně jako u běžného šroubu jsou všechna tělesa výpočtového modelu tvořena jako deformovatelná kontaktní tělesa se součinitelem statického tření f = 0,15 dle [4]. Kontakty mezi jednotlivými tělesy určuje (**Tab. 3**).

	BODY NAME	BODY TYPE			2								
ı	desk_h	deformable		Þ	т			Þ	т	Þ		Þ	
2	desk_d	deformable	Т	Þ		Þ	т	Þ		Þ	т	Þ	1
з	podloz_d	deformable		Þ	т	Þ		Þ		Þ	т	Þ	
4	sroub	deformable	т	Þ		Þ		Þ		Þ	т	Þ	
5	matice	deformable		Þ	т	Þ	т	Þ	т	Þ		Þ	
	BODY NAME	BODY TYPE			2								
1	desk_h	deformable		Þ	Т	Þ		P	Т	P		P	
2									-		-		\sim
_	desk_d	deformable	Т		ļ		T	М	Т	12)	ļ * .		/
3	desk_d podloz_d	deformable deformable	Т	Þ	т	Þ	T	Þ	T	E	т	Þ	2
3	desk_d podloz_d sroub	deformable deformable deformable	T T	A A A	T T	N N N		N N N	T	R R	T G	7	2

Tab. 3: Kontaktní tabulky lícovaného šroubu 1 - tabulka kontaktů pro předpětí, 2 - tabulka kontaktů pro zatížení

Okrajové podmínky

Obr. 3.12 Okrajové podmínky pro lícovaný šroub

Výpočtový model pro lícovaný šroub obsahuje okrajové podmínky (Obr. 3.12) podobné jako u běžného šroubu opět se dvěma loadcasy.

U předpětí obsahuje loadcase menu zachycení dolní desky (Obr. 3.13C-e) se zamezením posuvu ve všech směrech. Zachycení horní desky (Obr. 3.13C-a) taktéž se zamezením posuvu ve všech směrech. Předpětí je vytvořeno pomocí 16 linky **typu 69** (Obr. 3.13D). Velikost síly v předpětí (Obr. 3.13D-d) je **20 kN**. Tato síla působí v kladném směru *osy z* do centrálního uzlu. Ten je zachycen vazbou (Obr. 3.13D-c) proti pohybu v *ose x* a *y*. Šroub, matice a podložka jsou zachyceny pomocí vazby (Obr. 3.13D-b) proti posuvu v *ose x* a *y*. Platí zde "kontaktní tabulka 1" (Tab. 3).

V druhém loadcasu je aktivní vazba (Obr. 3.13C-e) pro dolní desku, vazba (Obr. 3.13C-f) pro horní desku, kde je zamezen posuv v *ose y*. Dále je aktivní vazba pro podložku (Obr. 3.13D-g), kde je zamezen posuv v *ose y*. Smykové zatížení (Obr. 3. 13C-h) působí na horní desce ve směru *osy x* o hodnotě **1mm**. Platí zde "kontaktní tabulka 2" (**Tab. 3**)

Obr. 3.13 Okrajové podmínky pro lícovaný šroub - detail 1 – deska horní, 2 – deska dolní, 3 – lícovaný šroub, 4 – matice, 5 – podložka

3.5 Výpočtový model skořepinový

Dalším způsobem jak provést pevnostní analýzu šroubového spoje lze pomoci komplexního skořepinového MKP modelu v programu I-DEAS. Jedná se o lineární analýzu, která nemá časový průběh. Není zahrnuto tření mezi jednotlivými součástmi, jako tomu bylo v předchozí kapitole (kap. 3.4).

1 – deska dolní; 2 – rigid; 3 – deska horní

Výpočtový skořepinový model (Obr. 3.14) je vytvořen na základě náhradního modelu šroubového spoje (Příloha C1). Rozměry výpočtového modelu obsahuje Příloha C2. Model tvoří dvě tenkostěnné skořepiny (Obr. 3.14–1,3) s přiřazenou tloušťkou "Thin shell" 10 mm. Skořepiny reprezentují střednice spojovaných plechů a jsou rovnoběžné ve vzdálenosti 10 mm.

Jednotlivé skořepiny mají identicky vytvořenou síť. Celá síť je mapována, to znamená, že jednotlivé prvky "elementy" sítě mají přesně definovaný tvar a rozměr. Jedná se o prvky typu **QUAD4** (Příloha A5) s nejmenší velikostí 1mm. Velikost elementu se od středu zvětšuje. Celkový počet elementu v modelu je 10⁴.

Jako náhrada za spojení šroubu, matice a podložek byl zvolen prvek "**Rigid**" (Obr. 3.14-2). Jedná se o dokonale tuhý prvek, kterým se propojují jednotlivé uzly sítě. V tomto případě byl "Rigid" použit v propojení středových uzlů skořepin (Obr. 3.14)

Okrajové podmínky

Obr. 3.15 Okrajové podmínky skořepinového modelu šroubového spoje a – restraint (deska dolní), restraint (deska horní)

Aby bylo možné porovnávat výsledky MKP modelu skořepinového a objemového, musí mýt oba tyto modely shodné okrajové podmínky. U skořepinového modelu není uvažováno namáhání šroubového spoje předpětím. Jedná se o ukázku náhrady šroubového spoje pro komplexní MKP modely.

Zachycení dolní desky (Obr. 3.14-1) je pomocí prvku "restraint" (Obr. 3.15a), u kterého je zamezen posuv ve všech směrech. Pro tahové a smykové zatížení horní desky (Obr. 3.14-3) jsou použity opět prvky "restraint" (Obr. 3.15b), kde je zamezen posuv v *ose y*. Pro tah je nastavena hodnota posuvu v *ose z* **1 mm** dle kap. 3.3. Pro smyk je nastavena hodnota posuvu v *ose z* **1 mm** dle kap. 3.3.

Výpočtový materiál odpovídá svými vlastnostmi materiálu náhradního modelu. Z knihovny materiálů I-DEASU je zvolen materiál "**Generic_isotropic_steel**", který má parametry: *Youngův modul* = **2,1.10⁵ MPa**, *Poissonův poměr* = **0,29** a *hustot*a = **7,8.10³ kg.m**⁻³

3.6 Porovnání výsledků objemového a skořepinového modelu

3.6.1 Předpětí

Obr. 3.16 Napětí v běžném šroubu

zobrazení: objemový model v rovině xz (detail), zatěžovací stav: Předpětí, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 300 MPa, extrémní napětí: 377 MPa, deformované (def. factor: 10)

zobrazení: objemový model v rovině xz (detail), zatěžovací stav: Předpětí, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 300 MPa, extrémní napětí: 355 MPa, deformované (def. factor. 10)

Jako první je vybráno srovnání výsledků analýzy objemových MKP modelů šroubových spojů s běžným a lícovaným šroubem v zatěžujícím stavu **PŘEDPĚTÍ** (20kN). Na (Obr. 3.16) a (Obr. 3.17) je vyobrazen průběh napětí HMH v rovině *xz* polovičního modelu v detailním zobrazení.

Z obou obrázků je patrné, že rozložení napětí u spojovaných desek vykazuje elipsoidní průběh, kdy směr hlavní osy elipsoidu je totožný se směrem osy šroubu. Extrémní hodnoty napětí vykazují oba výsledky v místě "a" a "b". Extrémní napětí v místě "b" je způsobeno od zachycení **LINKU 69** do uzlů sítě. Extrémní napětí v oblasti "a" vzniká od přechodové oblasti mezi hlavou a dříkem šroubu. Průběhy HMH napětí porovnávaného místa dříků jsou vyobrazeny na (obr. 316a) a (obr. 3.17a). Rozložení napětí po průřezu u obou šroubů vykazuje parabolický průběh.

Obr. 3.16a Rozložení HMH napětí v určeném průřezu běžného šroubu

Obr. 3.17a Rozložení HMH napětí v určeném průřezu lícovaného šroubu

3.6.2 Běžný šroub

Obr. 3.18 Napětí ve šroubovém spoji s běžným šroubem

zobrazení: poloviční objemový model (detail), zatěžovací stav: 8. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 593 MPa, nedeformované (def. Factor: 0)

Obr. 3.19 Napětí ve šroubovém spoji (1)

zobrazení: poloviční skořepinový model (detail) - *top* and bottom shell, zatěžovací stav: 8. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 4,14.10⁴ MPa, nedeformované,

Jako další srovnání výsledků analýzy u šroubového spoje je spojení s běžným šroubem při **8. STAVU** (tah = 1mm, střih = 1,5 mm, přepětí = 20kN) zatížení. Jde o nevyšší možné zatížení tohoto typu spojení dle navržených zatěžovacích stavů. Na (Obr. 3.18) je vidět detailní pohled polovičního MKP modelu objemového. Jako srovnávací model byl vybrán zjednodušený skořepinový MKP model (Obr. 319) ve stejném pohledu a zatěžovacím stavu. Pro oba obrázky je vykresleno srovnávací napětí HMH.

Je patrné, že zvolený stav namáhání zatěžuje extrémně šroubový spoj v oblasti šroubu, tak i v oblasti spojovaných desek. U objemového modelu je možno vidět, že spojované desky vykazují extrémní hodnotu napětí na hranách kruhového otvoru pro šroub. Směrem od středu toto napětí v deskách klesá. Jelikož jsou obě desky namáhané především na ohyb, tak dochází k větší napjatosti u krajních vláken desek.

Na první pohled skořepinový model (Obr. 3.19) vykazuje extrémní hodnoty napětí o dva řády vyšší, než tomu je u objemového modelu. Důvod takového rozdílu může způsobit náhrada šroubu prvkem **rigid**, který je vyznačován dokonalou tuhostí, tudíž je veškeré zatížení přenášeno do spojovaných desek a není částečně převedeno do šroubu a podložek, které disponují schopností se deformovat viz (Obr. 3.18).

Jednotlivé průběhy napjatosti ve výpočtových modelech běžného šroubu, pro určené stavy zatížení obsahují Přílohy B1 až B16.

3.6.3 Lícovaný šroub

Obr. 3.20 Napětí ve šroubovém spoji s lícovaným šroubem

zobrazení: poloviční objemový model (detail), zatěžovací stav: 6. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 601 MPa, deformované (def. Factor 1)

Obr. 3.21 Napětí ve šroubovém spoji (2)

zobrazení: poloviční skořepinový model (detail) - top and bottom shell, zatěžovací stav: 6. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 2,74.10⁴ MPa, deformované (scale factor 10)

Poslední srovnání analýz u šroubového spoje je vybráno zatížení lícovaného šroubu na střih s největším zatěžujícím stavem - **6. STAV** (střih = 1mm, předpětí = 20kN). Na (Obr. 3.20) je znázorněn detailní objemový MKP model v polovičním zobrazení oproti tomu na (Obr. 3.21) je zobrazen zjednodušený skořepinový MKP model. U obou analýz je zobrazen průběh srovnávacího napětí HMH stejně jako u běžného šroubu.

U výsledků zatížení objemového MKP modelu je patrné lepší vykreslení rozložení napjatosti ve šroubovém spoji ve srovnání se skořepinovým. Jelikož se jedná o střih lícovaného šroubu, lze pozorovat extrémní napjatost dříku (max. HMH = 601 MPa) šroubu ve střižné rovině spojovaných desek (detail "d"). Jedná se o zárodek plastického chování šroubu. Kdyby se hodnota zatížení zvyšovala, došlo by ke střihu šroubu. Stejně jako u lícovaného šroubu tak i ve spojovaných deskách dochází k deformaci středových děr, kterými lícovaný šroub prochází. Extrémní hodnoty napětí se nacházejí v místě styku se šroubem na hranách děr.

Na výsledku průběhu napjatosti skořepinového MKP modelu lze vidět rozložení napětí do jednotlivých skořepin. Extrémní napětí vychází dva řady vyšší, než tomu bylo u objemového modelu. Důvodem je opět použití dokonale tuhé náhrady bez možnosti deformace náhrady. Nelze vyčíst průběh napjatosti v lícovaném šroubu.

Jednotlivé průběhy napjatosti ve výpočtových modelech lícovaného šroubu, pro určené stavy zatížení obsahují Přílohy B17 až B20.

4 Svarový spoj

Tato kapitola je zaměřena na porovnávání komplexního MKP modelu skořepinového a 2D řezu vybraných svarových spojů (napojení T, přeplátovaní) v detailním provedení. Jsou porovnávány pouze výsledky ze statického zatěžování.

4.1 Základní charakteristika

Svařování je technologický proces, při kterém dochází ke spojování kovů podmíněného vznikem meziatomových vazeb, a to za působení tepla nebo tepla a tlaku s případným použitím přídavného materiálu. [7]

Svarové spoje lze rozdělit do několika skupin podle druhu spojení. V kapitole 4.1.2 jsou představeny základní druhy svarových spojů. Charakteristickou vlastností svařovaných dílců je svařitelnost ocelí. V kapitole 4.1.1 je tato problematika blíže popsána. Návrhová únosnost koutových svarů je popsána v kapitole 4.1.3.

4.1.1 Svařitelnost

U nízkouhlíkových ocelí s obsahem uhlíku do 0,25 % lze obecně říct, že jsou dobře svařitelné. Jelikož se vyskytují v těchto ocelích i přísadové prvky, mělo by se dbát na to, aby tyto prvky neovlivňovaly svařitelnost těchto ocelí. Pomocí **uhlíkového ekvivalentu** (Ce) lze určit schopnost svařitelnosti dané oceli dle rovnice (4.1) [5]

$$Ce = C + \frac{1}{2} \cdot P + \frac{1}{4} \cdot Mo + \frac{1}{5} \cdot Cr + \frac{1}{6} \cdot Mn + \frac{1}{13} \cdot Cu + \frac{1}{15} \cdot Ni$$
(4.1)

Kde:

Ce	[%]	uhlíkový ekvivalent
С	[%]	procentuelní zastoupení uhlíku
Р	[%]	procentuelní zastoupení fosforu
Мо	[%]	procentuelní zastoupení molybdenu
Cr	[%]	procentuelní zastoupení chromu
Mn	[%]	procentuelní zastoupení manganu
Cu	[%]	procentuelní zastoupení mědi
Ni	[%]	procentuelní zastoupení niklu

Výsledný uhlíkový ekvivalent se dělí do tří základních skupin dle tab. 4.

Ce < 0,4%	Svařitelnost zaručená
$0,4 \%$ < Ce $\leq 0,6\%$	Svařitelnost podmíněná
0,6 % < Ce	Svařitelnost obtížná

Tab. 4: Skupiny svařitelnosti dle [5]

Pro vyšší tloušťky svařovaných dílců vychází stupeň svařitelnosti z grafu na Obr. 4.1 dle [6]

Obr. 4.1 Vliv tloušťky dílců na jejich svařitelnost dle [6]

4.1.2 Druhy svarových spojů

Obr. 4.2 Svarové spoje - výběr [5] lemový svar-I.;tupý svar-typ "I"-II.a, typ "V"-II.b, typ "X" – II.c; koutový svar – nepřevýšený – III. a, převýšený – III. b, konvexní – III.c

Na obrázku 4.2 jsou vidět nejčastěji používané druhy svarových spojů. V celé kapitole 4 jsou analyzovány modifikace koutového svaru nepřevýšeného (Obr. 4.2 – III. a)

4.1.3 Návrhová únosnost koutového svaru

Pří namáhání svarového spoje dochází k vytváření napjatosti ve svaru. Tyto napjatosti se dělí na normálová a smyková napětí. Pro jejich určení je potřeba znát směr a velikost zatěžující síly a účinnou plochu svaru. Rozložení napětí ve svaru je ukázáno na Obr. 4.3.

Obr. 4.3 Rozložení napětí ve svaru [9] a – účinná výška svaru, I - účinná délka svaru, A_w – účinná plocha svaru, σ – normálové napětí, τ – smyková napětí (kolmé, rovnoběžné)

Pro výpočet únosnosti koutového svaru lze vycházet z rovnice (4.2) [9], kde únosnost svarového spoje určuje tzv. návrhová únosnost koutového svaru.

$$\leftarrow \qquad \sqrt{\sigma_1^2 + 3(\tau_1^2 + \tau_2^2)} \le \frac{f_u}{\beta_w \cdot \gamma_{M2}} \tag{4.2}$$

Kde:

σ1	[MPa]	normálové napětí, kolmé na účinnou plochu
T ₁	[MPa]	smykové napětí, kolmé na podélnou osu svaru
T ₂	[MPa]	smykové napětí, rovnoběžné s podélnou osou svaru
f _u	[MPa]	jmenovitá mez pevnosti spojovaného materiálu
β _w	[-]	korekční součinitel dle [9]
ү м2	[-]	dílčí součinitel spolehlivosti dle [9]

4.2 Napojení typu "T"

U koutového svaru spojení typu "T" jsou porovnávány výsledky nelineární analýzy 2D řezu plošného MKP modelu (MSC MARC) s lineární analýzou skořepinového MKP modelu (I-DEAS). Pro oba modely platí stejné zatěžující stavy i okrajové podmínky aby byla zaručena objektivnost vyhodnocování.

4.2.1 Zatěžující stavy

Obr. 4.4 Zatěžující stavy pro koutový svar typu "T"
Pro tento typ koutového svaru jsou vytvořeny tři základní zatěžující stavy (Obr. 4.4). Namáhaní tahové (F_1), které působí v ose y na stojnu. Dále pak tlakové namáhání (F_2) působící proti směru osy y a namáhaní ve směru osy x (F_3), které vnáší do modelu ohybové namáhaní. Velikosti sil jednotlivých namáhání udává (Tab. 5) a také další kombinace těchto tří základních stavů.

F ₁ = 7000N; F ₂ = -7000N; F ₃ = 3500N						
Působící síly						
F1						
F2						
F3						
F1+F3						
F2+F3						

Tab. 5 : Zatěžující stavy pro napojení typu "T"

4.2.2 Řez 2D

Obr. 4.5 Výpočtový model koutového svaru typu "T" 1 – stojna , 2 – podstava, 3 – koutový svar levý, 4 – koutový svar pravý

Jako nelineární výpočtový MKP model je zvolen 2D řez dle návrhového modelu (Příloha C3). Jedná se o plošný model vytvořený v *rovině xy* pomocí programu MSC MARC. Stejně jako tomu bylo u šroubových spojů, tak i zde tvoří model kontaktní tělesa. Aby byla zajištěna porovnatelnost výsledků se skořepinovým modelem, tak jednotlivým plošným tělesům se zadala geometrická vlastnost "plane strain" o hodnotě 200 mm.

Síť modelu je tvořena pomocí volného a mapovaného síťování. Detailnější zobrazení s rozměry okolí koutového svaru obsahuje Příloha C4. Mapovaná síť náleží stojně a podstavě (Obr. 4.5 - 1,2), kde je použit prvek **QUAD4** (Příloha A5) o nejmenší velikosti 0,5 mm s postupným zvětšováním od konce koutového svaru. Mezi stojnou a podstavou je vytvořena distanční mezera o hodnotě **0,1 mm**. Volné sítě tvoří jednotlivé koutové svary (Obr. 4.4 - 3,4) s velikostí prvku **TRIA3** (Příloha A5) 0,5 mm. Koutový svar je tvořen jako rovnoramenný trojúhelník.

Dle pokynu vedoucího práce jsou vytvořeny dvě varianty řešení koutového svaru (Obr. 4.5). Všechna kontaktní tělesa mají zvolený materiál výpočtového modelu **C35**. Parametry materiálu: *Youngův modul* = $2,17.10^5$ **MPa**, *Poissonův poměr* = 0,3, *hustota* = $7,85.10^3$ kg.m⁻³.

ı	svar_1	deformable				Þ	G		G	
2	svar_p	deformable					G	⊳	G	
3	podstava	deformable	G		G			⊳	Т	
4	stojna	deformable	G		G		Т	⊳		
		Varianta B								
ı	svar_p	deformable			P	G	P	G	Þ	
2	podstava	deformable		G	P		P	т	Þ	
2	stoina	deformable		G		т	\mathbb{R}^{1}			

Varianta A

Kontaktní tabulka

Tab. 6: Kontaktní tabulky pro koutový svar typu "T"

Pro jednotlivá kontaktní tělesa je vytvořena kontaktní tabulka, kde jsou nastaveny dva druhy kontaktu. Jelikož výpočtový model tvoří dvě varianty řešení tak existují dvě varianty kontaktních tabulek (Tab. 6). Kontakt typu (T) tvoří třecí kontakt se součinitelem statického tření **f** = 0,15 dle [4]. Pro nahrazení svarového styku je použit kontakt typu (G).

Okrajové podmínky

A – zatížení, B - vazba

Pro řez 2D koutovým svarem s napojením typu "T" jsou vytvořeny dvě okrajové podmínky. Jednou z těchto podmínek je zachycení volných konců podstavy svařence (Obr. 4.6B), kde vazba zamezuje posuv obou konců podstavy ve směru *osy x a y*. Dále je zamezena rotace kolem *osy z* (R_z) obou volných konců.

Zatěžující stavy realizuje dvojce sil (Obr. 4.6A), působící ve směru *osy x a y* na horní hraně stojny do uzlů (21 uzlů), které hrana sítě obsahuje. Do uzlů je dvojce sil rovnoměrně rozdělena.

Tepelné namáhání vyvolané svařováním zde nebylo uvažováno. Okrajové podmínky pro ten model platí pro obě varianty A a B.

4.2.3 Skořepinový model

Obr. 4.7 Skořepinový model koutového svaru typu "T" 1 – Podstava, 2 – stojna

Skořepinový model vychází z náhradního modelu (Příloha C3). Rozměry skořepinového modelu obsahuje Příloha C6. Model je vytvořen jako spojení dvou střednicových sítí podstavy a stojny svařence (Obr. 4.7 – 1,2), kterým byla přiřazena tloušťka "thin shell" o velikosti 10 mm.

Sítě tvořeny mapované prvky QAUD4 (Příloha A5) o velikosti 1 mm. Důvodem vytvoření takto jemné sítě, je nenáročnost výpočtového modelu, tudíž i výpočtový čas úlohy je řádově v desítkách vteřin. Celkový počet prvků v modelu je 8.10⁴.

Okrajové podmínky

Obr. 4.8 Okrajové podmínky skořepinového modelu - napojení typu "T" A – zatížení, B – vazba

Stejně jako tomu bylo u okrajových podmínek 2D řezu, tak i zde jsou volné konce postavy chyceny pomocí vazby "restraint" (Obr. 4.8B), kde uzly příslušným volných konců (hran) střednicové sítě podstavy mají zamezený posuv a natočení ve všech směrech. Pro zatížení modelu je zvolena sada okrajových podmínek "load set" (Obr. 4.8A), kdy síla v uzlech na horní hraně střednicové sítě stojny působí ve směru *osy x a y* dle zatěžujících stavů (Tab. 5). Opět platí rozdělení celkové síly mezi jednotlivé uzly (201 uzlů)

Z knihovny materiálů I-DEASU je zvolen materiál "Generic_isotropic_steel", který má parametry: Youngův modul = 2,1.10⁵MPa, Poissonův poměr = 0,29 a hustota = 7,8.10³kg.m⁻³

Tepelné namáhání v okolí svaru od svařování není uvažováno.

4.2.4 Porovnání výsledků

Obr. 4.9 Napětí v 2D řezu napojení "T" (1)-(varianta A) zobrazení: rovina xy (detail), zatěžovací stav: IV. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 - 200 MPa, extrémní napětí: 222 MPa, nedeformované

Obr. 4.10 Napětí v 2D řezu napojení "T" (varianta B) zobrazení: rovina xy (detail), zatěžovací stav: IV. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 - 200 MPa, extrémní napětí: 601 MPa, nedeformované

Jako první srovnání analýz u napojení typu "T" jsou vybrány výsledky průběhu napjatosti podle HMH u 2D řezu tohoto napojení s variantou koutového svaru A a B. Obě analýzy vychází ze **4. STAVU** (F1 = 7000 N, F3 = 3500 N) zatížení.

Na první pohled je patrné, že výsledky průběhu napětí v oblasti koutového svaru se významně liší mezi jednotlivými variantami. U varianty "A" (Obr. 4.9) je plynulý průběh napjatosti mezi stojnou, koutovými svary a postavou. Stojna i podstava jsou namáhány na ohyb směrem od svarového spojení. Dochází především k většímu namáhání krajových vláken svařovaných dílců. Extrémní hodnoty napětí (označeny) se nacházejí v přechodových oblastech mezi jednotlivými sítěmi.

U varianty "B" vychází průběh napjatosti daleko vyšší, než tomu bylo v předchozí variantě. Důvodem je přenos namáhání mezi stojnou a podstavou pouze jednostranným koutovým svarem. Extrémní napětí se nachází v označeném místě koutového svaru.

Na (Obr. 4.9a, Obr. 4.10a) je vykreslen průběh HMH napětí v určeném řezu stojnou varianty "A" a "B". Stojna, která je spojena oboustranným koutovým svarem, vykazuje symetrický průběh napětí od krajních vláken ke středu desky. Naproti tomu u jednostranného koutového svaru je tento průběh nesymetrický s vyšší hodnotou na straně svaru.

Obr. 4.10a Rozložení HMH napětí ve vybraném místě stojny – varianta B

Obr. 4.11 Napětí v 2D řezu napojení "T" (2)-(varianta A)

zobrazení: rovina xy (detail), zatěžovací stav: IV. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 222 MPa, nedeformované

Obr. 4.12 Napětí ve skořepinovém modelu napojení "T"

zobrazení: detail – (polovina modelu) top and bottom, zatěžovací stav: IV. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 205 MPa, nedeformované Pro porovnání výsledků analýzy detailního MKP modelu 2D řezu – varianta A (Obr. 4.11) svarovým spojem s napojením typu "T" a zjednodušeným skořepinovým MKP modelem (Obr. 4.12) je vybrán **4. STAV** (F1 = 7000 N, F3 = 3500 N) zatížení. Opět dochází k porovnání rozložení napětí podle HMH.

U 2D řezu je vidět průběh napjatosti od stojny přes koutové svary do podstavy. Podle očekávaní jsou extremní hodnoty napětí v ostrých přechodech mezi sítěmi koutových svarů a stojny či podstavy.

U skořepinového modelu se průběhy napjatosti tvoří obdobným způsobem, jako tomu bylo u 2D řezu. Extrémní hodnoty napětí se objevují ve spojení sítí skořepin vlivem kolmého přechodu sítí. Model ovšem neumí interpretovat přesnější průběh napjatosti v koutovém svaru.

Jednotlivé průběhy napjatosti ve výpočtových modelech napojení typu T, pro určené stavy zatížení obsahují Přílohy B21 až B35.

4.3 Přeplátování

Obdobně jako tou bylo u svarového napojení typu "T" je analyzována varianta koutového svaru ve formě přeplátování. Je provedena nelineární analýza 2D řezem přeplátovaného svaru pomocí MSC MARC v porovnání s lineární analýzou skořepinového modelu přeplátovaného svaru v programu I-DEAS. Obě analýzy zkoumají navržený náhradní model (Příloha C3).

4.3.1 Zatěžující stavy

Obr. 4.13 Zatěžující stav pro přeplátovaný svarový spoj

Pro tento typ modelu je zvolen pouze jeden zatěžovací stav. Na horní a spodní desku (Obr. 4.12) působí síla **F = 30 kN** (stav **ZATÍŽENÍ**).

4.3.2 Řez 2D

Model

Obr. 4.14 Výpočtový model 2D řezu přeplátovaného svaru 1 – deska horní, 2 – deska dolní, 3 – koutový svar dolní, 4 - koutový svar horní

Stejně jako tomu bylo u 2D řezu koutovým svarem typu "T" tak i zde je vytvořen plošný 2D MKP model (Obr. 4.14) programem MSC MARC v rovině *xy* dle náhradního modelu (Příloha C3). Jedná se o sestavu 4 deformovatelných kontaktních těles, a to desky horní (Obr. 4.14-1), desky dolní (Obr. 4.14-2) a dvojice koutových svarů (Obr. 4.14-3,4). Všechny tělesa mají přiřazenu geometrickou vlastnost "plane strain" s hodnotou **200 mm**. Rozměry výpočtového modelu obsahuje Příloha C5.

Síť modelu je tvořena dvěma způsoby. Pro desku horní i dolní je použita mapovaná síť prvky **QUAD4** (Příloha A5) o rozměru 0,5 mm. Svary jsou tvořeny volnou sítí prvky **QUAD4** (Příloha A5) o rozměru 0,5mm. Koutový svar je tvořen jako rovnoramenný trojúhelník.

Jako výpočtový materiál je zvolen materiál s označením **C35**. Parametry výpočtového materiálu: Youngův modul = $2,17.10^5$ MPa, Poissonův poměr = 0,3, hustota = $7,85.10^3$ kg.m⁻³.

Kontaktní tabulka

1	c_svar_h	deformable		Þ		Þ	G	P	G	
2	c_svar_s	deformable		Þ		Þ	G	P	G	
3	cdeska_h	deformable	G	Þ	G	Þ		P	Т	Þ
4	cdeska_s	deformable	G	Þ	G	Þ	т			

Tab. 7: Kontaktní tabulka pro přeplátovaný svar

Kontaktní tabulka (Tab. 7) určuje vztahy mezi jednotlivými tělesy stejným způsobem, jako tomu bylo u předchozích kapitol. Spojení desek a svarů nahrazuje kontakt typu "G". Kontakt typu "T" tvoří třecí kontakt se součinitelem statického tření **f** = **0,15** dle [4].

Okrajové podmínky

Obr. 4.15 Okrajové podmínky pro přeplátovaný svar A – vazba, B – vazba+zatížení

Obdobně jako v kap. 4.2.2 byly vytvořeny dva typy okrajových podmínek. Vazební podmínky tvoří zachycení volného konce desky horní (Obr. 4.15A), kde uzlům hrany sítě je zamezen posuv v *ose x, y* a rotace kolem *osy z*. Dále pak u dolní desky byl volný konec zachycen vazbou dle (Obr. 4.15B), kdy kde jsou chyceny opět uzly sítě na hraně, kterým je zamezen posuv v *ose y* a rotace kolem *osy z* (*Rz*).

Zatěžující stav byl proveden pomocí působení síly v *ose x* o hodnotě 30 kN, kde došlo k rovnoměrnému rozdělení síly mezi 21 hranových uzlů sítě (Obr. 4.15B).

Tepelné namáhání vyvolané svařováním zde nebylo uvažováno. Provedena pouze statická analýza.

4.3.3 Skořepinový model

Model

Obr. 4.16 Skořepinový model přeplátovaného svaru 1 – deska horní, 2 – deska dolní, 3 – svar dolní, 4 – svar horní

Skořepinový MKP model přeplátovaného svarového spoje je tvořen na základě náhradního modelu (Příloha C3) jako soustava dvou střednicových sítí (Obr. 4.16-1,2) ve vzdálenosti 10 mm od sebe. Nahrazení svaru je provedeno pomocí propojení dalších dvou střednicových sítí (Obr. 4.16-3,4), které jsou kolmé na síť desky horní a dolní. Rozměry skořepinového modelu obsahuje Příloha C6.

Jednotlivým skořepinovým sítím je přiřazena geometrická vlastnost "thin shell". Pro desku horní a spodní 10mm. Pro svary 7 mm. Celý skořepinový model je mapován **QUAD4**

prvky (Příloha A5) o velikosti **1mm**. Síť je tvořena jemně ze stejného důvodu jako skořepinový model "T" napojení. Celkový počet prvků v síti je 8,4.10⁴.

Z knihovny materiálů I-DEASU je zvolen materiál "**Generic_isotropic_steel**", který má parametry: Youngův modul = $2,1.10^5$ MPa, Poissonův poměr = 0,29, hustota = $7,8.10^3$ kg.m⁻³.

Okrajové podmínky

Obr. 4.17 Okrajové podmínky přeplátování a – vazba, b – vazba + zatížení

Stejně jako tomu bylo u okrajových podmínek pro 2D řez přeplátovaným svarem, tak i zde je volný konec desky horní chycen pomocí vazby dle (Obr. 4.17a) za uzly ležící na hraně sítě. Všem těmto uzlům je zamezen posuv a natočení podle *osy x, y, z*. Volný konec desky dolní obsahuje vazbu (Obr. 4.17b), kde uzlům ležící na hraně sítě je zamezen posuv v *ose y a z*. Dále je pak zamezena rotace kolem *osy z*.

Zatížení je provedeno pomocí síly (Obr. 4.17b) působící v ose x. Velikost síly udává kap. 4.3.1, která je následně rovnoměrně rozdělena do 201 uzlů náležící hraně sítě dolní desky.

Tepelné namáhání vyvolané svařováním zde nebylo uvažováno. Provedeno pouze statické zatížení.

4.3.4 Porovnání výsledků

Obr. 4.18 Napětí v 2D řezu přeplátovaného spoje

zobrazení: rovina xy (detail), zatěžovací stav: zatížení, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 50 MPa, extrémní napětí: 68 MPa, deformované (def. Factor 10)

Obr. 4.19 Napětí ve skořepinovém modelu napojení "T"

zobrazení: detail - (polovina modelu), top and bottom, zatěžovací stav: zatížení, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 50 MPa, extrémní napětí: 68 MPa, nedeformované

Pro přeplátovaný svarový spoj je vybrán, k porovnání, 2D řez (Obr. 4.18) a skořepinový model s maximálním navrženým zatížením (**ZATÍŽENÍ**, F = 30 kN). Srovnání výsledků modelů proběhlo dle průběhu napjatosti (HMH) v jednotlivých modelech.

Oba modely vykazují obdobný průběh napětí při zadaném zatížení. Extrémní napětí, které vzniká v přechodu, mezi svarem a deskou, mají oba modely ve shodné hodnotě.

U 2D řezu je navíc vykreslen průběh napětí v určených místech (přechod desky s koutovým svarem) po celé tloušťce jednotlivých desek (Obr. 4.18a , Obr. 4.18b). Z jednotlivých průběhů je patrné, že extrémní hodnoty napětí vznikají na hranici přechodu s koutovým svarem a postupně napětí klesá směrem od daného přechodu.

Obr. 4.18b Rozložení HMH napětí v určeném místě desky dolní

5 Závěr

Úkolem této diplomové práce bylo srovnání náhradních zjednodušených modelů spojů používaných v rámci komplexních MKP modelů s podrobnými modely detailů spojů. Konkrétně jde o posouzení šroubového spoje s běžným a lícovaným šroubem, dále svarové spoje s napojením typu T a přeplátování. Jednotlivé zatěžovací stavy byly zvoleny po domluvě s vedoucím diplomové práce.

První část práce se zabývá problematikou šroubového spoje, který vychází z navrženého náhradního modelu s běžným šroubem a lícovaným šroubem. Pro náhradní model byl vytvořen zjednodušený skořepinový MKP model programem I-DEAS. V Detailnějším zpracování byl vytvořen objemový MKP model programem MSC MARC. Oproti skořepinovému modelu měl model schopnost vyvození předpětí ve spoji, a zároveň bylo zahrnuto statické tření mezi jednotlivými částmi modelu. Okrajové podmínky a zvolené zatěžující stavy měly oba modely totožné. Z výsledků porovnání bylo zjištěno, že skořepinové náhrady šroubů vykazují extrémní hodnoty napjatosti v okolí nahrazení. Ovšem pro komplexní řešení výpočtového modelu jsou tyto náhrady dostačujícím řešením. Kladou nesrovnatelně menší nároky na výpočtový čas v porovnání s detailními modely. Bohužel při tomto zjednodušení nejsou žádné plnohodnotné informace o chování napjatosti v samotném šroubu, matici, podložkách a blízkém okolí šroubového spojení. Tento deficit u skořepinových modelů lze řešit zavedením objemového MKP modelu daného šroubového spoje. Lze vidět detailnější průběhy napjatosti u všech částí šroubového spoje. Ovšem zavedení jmenovaných modelů představuje vysoké nároky na výpočtový čas. Skořepinový model není tolik náročný.

Druhá část práce je zaměřena na problematiku svarového spoje, kde byly vytvořeny náhradní modely svarového spoje s napojením typu T (jednostranným a oboustranným koutovým svarem) a přeplátovaní. Pro navržené modely byly vytvořeny zjednodušené skořepinové MKP modely programem I-DEAS. Detailnější provedení bylo vytvořeno pomocí plošných MKP modelů 2D řezů, programem MSC MARC dle rozměrů odpovídající návrhovým modelů. Bylo zahrnuto statické tření dotýkajících se ploch. Přechod mezi svarem a svařovaným dílcem byl realizován pomocí speciálního kontaktu. Okrajové podmínky a zatěžující stavy byly shodné pro oba typy MKP modelů. Z výsledků porovnávání jsem zjistil, že průběh napjatosti u obou typů modelů je velice podobný i extrémní hodnoty napětí vykazuji oba typy modelů na obdobných místech (přechod mezi svarem a svařovaným dílcem). Nevýhodou u skořepinového modelu s napojením typu T je, že pomocí tohoto nahrazení není patrné o jaký typ koutového svaru se jedná (jednostranný, oboustranný, atd.). Tento problém je možné vyřešit zavedením 2D řezu zkoumaného místa, kterým lze získat objektivní výsledky o průběhu napjatosti v přechodu mezi svařovanými dílci a svarem.

Cílem práce bylo srovnání MKP modelů vybraných spojů, čehož bylo docíleno.

6 Seznam použitých zdrojů

Literatura

[1] ADENSAM, Adolf; BENEŠ, Václav; BOLEK, Alfred. *Šrouby a šroubové spoje*. Praha: Technickoekonom. výzku. ústav. hut. prům, 1977. 258 s.

[2] SVOBODA, Pavel; BRANDEJS, Jan; PROKEŠ, František. *Výběr z norem pro konstrukční cvičení*. 1. vydání. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, 2006. 223 s. ISBN 80-7204-465-6.

[3] SHIGLEY, Joseph Edward; MISCHKE, Charles R; BUDYNAS, Richard G et al. *Konstruování strojních součástí*. 1. vyd. Brno: VUTIUM, 2010. 1159 s. ISBN 978-802-1426-290.

[4] LEINVEBER, Jan; VÁVRA, Pavel. *Strojnické tabulky : pomocná učebnice pro školy technického zaměření*. 2. dopl. vyd. Úvaly : ALBRA, 2005. 907 s. ISBN 80-736-1011-6.

[5] KLIMEŠ, Pavel. Části a mechanismy strojů I: Spolehlivost, dimenzování, pružiny, spoje a hřídele. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM. 97 s. ISBN 80-214-2421-4.

[6] BOHÁČEK, František. *Části a mechanismy strojů I. Zásady konstruování. Spoje.* 4. vyd. Brno: VUT Brno, 1997. 319 s.

Webové stránky

[7] *Fakulta stavební VUT v Brn*ě [online]. 2011-05-18 [cit. 2011-05-18]. Fakulta stavební VUT v Brně. Dostupné z WWW: <www.fce.vutbr.cz/KDK/pilgr.m/BO02/BO02_cvi_05.pdf>.

[8] *SVARINFO* [online]. 2011-05-18 [cit. 2011-05-18]. Porovnání značení ocel. Dostupné z WWW: ">http://www.svarbazar.cz/phprs/showpage.php?name=oceli>">http://www.svarbazar.cz/phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/showpage.phprs/

[9] *Svarové spoje* [online]. 2011-05-18 [cit. 2011-05-18]. Koutový svar. Dostupné z WWW: < http://www.ocel.wz.cz/svarove-spoje/koutovy-svar.php>.

[10] *FSv ČVUT* [online]. 2011-05-18 [cit. 2011-05-18]. FSv ČVUT. Dostupné z WWW: http://people.fsv.cvut.cz/~pkabele/YNAK/YNAK-pr03.pdf

7 Seznam použitých zkratek a symbolů

Značka	Význam	Jednotka
As	výpočtový průřez závitu	[mm ²]
С	procentuelní zastoupení uhlíku	[%]
Ce	uhlíkový ekvivalent	[%]
Cr	procentuelní zastoupení chromu	[%]
Cu	procentuelní zastoupení mědi	[%]
D	průměr otvoru dutého kužele	[mm]
D _k	průměr nejmenší podstavy kužele	[mm]
Dp	průměr nejmenší podstavy od použité podložky	[mm]
	odpovídající největšímu průměru podložky (d ₂)	
E	modul pružnosti v tahu	[MPa]
f _u	jmenovitá mez pevnosti spojovaného materiálu	[MPa]
k _{cp}	tuhost kužele nahrazující celou spojovanou součást	[Nmm⁻¹]
k _{cš}	celková tuhost šroubu	[Nmm⁻¹]
k _p	tuhost kužele nahrazující spojovanou součást	[Nmm⁻¹]
L _h	hladká část	[mm]
L _{sv}	svěrná délka celého šroubu	[mm]
L _z	závitová část	[mm]
Mn	procentuelní zastoupení manganu	[%]
Мо	procentuelní zastoupení molybdenu	[%]
Ni	procentuelní zastoupení niklu	[%]
Р	procentuelní zastoupení fosforu	[%]
S _d	průřez dříku	[mm ²]
t _k	tloušťka jedné ze spojovaných součástí	[mm]
α	úhel komolého kužele; $25^{\circ} \le \alpha \le 33^{\circ}$	[9
β _w	korekční součinitel	[-]
ү м2	dílčí součinitel spolehlivosti	[-]
σ_1	normálové napětí, kolmé na účinnou plochu	[MPa]
T ₁	smykové napětí, kolmé na podélnou osu svaru	[MPa]
T ₂	smykové napětí, rovnoběžné s podélnou osou svaru	[MPa]

8 Seznam obrázku a tabulek

Seznam Obrázků

Obr. 3.1 Přehled nejčastěji používaných typů šroubů	10
Obr. 3.2 Přehled nejčastěji používaných typů matic	11
Obr. 3.3 Přehled nejčastěji používaných typů podložek	12
Obr. 3.4 Délka svěrného spojení u šroubu	13
Obr. 3.5 Tlakové rozložení ve spojované součásti	14
Obr. 3.6 Síly působící na šroubovém spoji	15
Obr. 3.7 Provozní diagram šroubového spoje	16
Obr. 3.8 Výpočtový objemový model šroubového spoje – běžný šroub	17
Obr. 3.9 Okrajové podmínky pro běžný šroub	19
Obr. 3.10 Okrajové podmínky pro běžný šroub – detail	20
Obr. 3.11 Výpočtový objemový model šroubového spoje – lícovaný šroub	21
Obr. 3.12 Okrajové podmínky pro lícovaný šroub	22
Obr. 3.13 Okrajové podmínky pro lícovaný šroub - detail	23
Obr. 3.14 Skořepinový model šroubového spoje	24
Obr. 3.15 Okrajové podmínky skořepinového modelu šroubového spoje	25
Obr. 3.16 Napětí v běžném šroubu	27
Obr. 3.17 Napětí v lícovaném šroubu	27
Obr. 3.16a Rozložení HMH napětí v určeném průřezu běžného šroubu	28
Obr. 3.17a Rozložení HMH napětí v určeném průřezu lícovaného šroubu	28
Obr. 3.18 Napětí ve šroubovém spoji s běžným šroubem	29
Obr. 3.19 Napětí ve šroubovém spoji (1)	29
Obr. 3.20 Napětí ve šroubovém spoji s lícovaným šroubem	31
Obr. 3.21 Napětí ve šroubovém spoji (2)	31
Obr. 4.1 Vliv tloušťky dílců na jejich svařitelnost dle [6]	34
Obr. 4.2 Svarové spoje - výběr [5]	35
Obr. 4.3 Rozložení napětí ve svaru [9]	35
Obr. 4.4 Zatěžující stavy pro koutový svar typu "T"	36
Obr. 4.5 Výpočtový model koutového svaru typu "T"	37
Obr. 4.6 Okrajové podmínky pro koutový svar typu "T"	39
Obr. 4.7 Skořepinový model koutového svaru typu "T"	40
Obr. 4.8 Okrajové podmínky skořepinového modelu - napojení typu "T"	41
Obr. 4.9 Napětí v 2D řezu napojení "T" (1)-(varianta A)	42
Obr. 4.10 Napětí v 2D řezu napojení "T" (varianta B)	42
Obr. 4.9a Rozložení HMH napětí ve vybraném místě stojny – varianta A	43
Obr. 4.10a Rozložení HMH napětí ve vybraném místě stojny – varianta B	43
Obr. 4.11 Napětí v 2D řezu napojení "T" (2)-(varianta A)	44
Obr. 4.12 Napětí ve skořepinovém modelu napojení "T"	44

46
47
48
49
50
51
51
52
52

Seznam tabulek

Tab. 1: Přehled stavu zatížení	16
Tab. 2 : Kontaktní tabulky běžného šroubu	18
Tab. 3: Kontaktní tabulky lícovaného šroubu	22
Tab. 4: Skupiny svařitelnosti	
Tab. 5 : Zatěžující stavy pro napojení typu "T"	
Tab. 6: Kontaktní tabulky pro koutový svar typu "T"	
Tab. 7: Kontaktní tabulka pro přeplátovaný svar	

9 Seznam příloh

Přílohy A

- A1 Přehled normalizovaných šroubů
- A2 Přehled normalizovaných matic
- A3 Přehled normalizovaných podložek
- A4 Normalizované rozměry děr pro šrouby
- A5 Prvky výpočtových modelů

Přílohy B

B1 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (1. stav) B2 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (1. Stav) B3 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (2. stav) B4 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (2. Stav) B5 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (3. stav) B6 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (3. Stav) B7 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (4. stav) B8 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (4. Stav) **B9** - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (5. stav) B10 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (5. Stav) B11 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (6. stav) B12 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (6. Stav) B13 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (7. stav) B14 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (7. Stav) B15 - Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem (8. stav) B16 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub (8. Stav) B17 - Napjatost ve šroubovém spoji s lícovaným šroubem (3. stav) B18 - Napjatost ve šroubovém spoji – lícovaný šroub (3. stav) B19 - Napjatost ve šroubovém spoji s lícovaným šroubem (6. stav) **B20 -** Napjatost ve šroubovém spoji – lícovaný šroub (6. stav) B21 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar (1. st.) B22 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar (1. st.) B23 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") – skořepina (1. st.) B24 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar (2. st.) B25 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar (2. st.) B26 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") – skořepina (2. st.) B27 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar (3. st.) **B28** - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar (3. st.) B29 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") – skořepina (3. st.) B30 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar (4. st.) B31 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar (4. st.) B32 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") – skořepina (4. st.) B33 - Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar (5. st.)

- **B34 -** Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") oboustranný koutový svar (5. st.)
- **B35 -** Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") skořepina (5. st.)
- B36 Napjatost ve svarovém spoji přeplátování
- B37 Napjatost ve svarovém spoji (přeplátování) skořepina

Přílohy C

- C1 Náhradní model šroubového spoje
- C2 Tělesa pro objemový a skořepinový model
- C3 Náhradní modely napojení "T" a přeplátování
- C4 2D řez koutovým svarem napojení typu "T"
- C5 2D řez koutovým svarem přeplátování
- C6 Skořepinový model napojení "T" a přeplátování

Přehled normalizovaných šroubů [2]

Přehled normalizovaných matic [2]

Název	Vyobrazeni	ĊSN	Název	Vyobrazení	ĆSN
Pudlažky se čivereným otvorem pro dřevěté konstrikce		02 1728	nutativ no trubs se lestimanou biavou	Тыя В	ČSN EN
. Podložky pro konstrukce z tredého dieva		02 1729	a deschwartet matice	tor A	(02 1720)
Vydané podinitky	● €	02 1731	Hrubé podlošky	•	02 1721
Pružné podložky prokouté	@- }	02 1733	Öyfhranné potložky pro dlevěné konstrukce	\bigcirc	62 1724
Pružné podležky prohraně teské	\$-	02 1734	Podiotky pod njiy	• +	02 1726
Podiałky protyśc I, U, IE, UE		02 1739	Podlažky pro dlevěné konstrukce	• 	02 1727

Nime	Vuobraami	ĆŚŇ
Pružné pudložky se česercovým prálezem Pružné pudložky s ubsklinikovým průřezem	# [#]	02 1740 02 1741
Orabené podložky	¢1	02 1744
Vejilovisé podložky s vnějším ozabením	- OH	02 1745
Vějíhvisé podložky s vrštním uzubením		02 1746
Pojistné podložky s jazýčkem		62 1751
Pojistné podlužky s norem	₽₽	02 1753

Přehled normalizovaných podložek [2]

Rozměry v mm

Imenovitý	F	Průměr díry I	D	Jmenovitý		Průměr díry i	D
prùmér závíta Md	jemná	Rada střední	hrubá	závitu Mď	jemná	Řada střední	hrubá
1,0	1,1	1,2	1.3	12	13	13,5	14,5
1,2	1,3	1,4	1,5	14	15	15,5	16,5
1,4	1,5	1,6	1,8	16	17	17,5	18,5
1,6	1,7	1.8	2,0	18	19	20	21
1,8	2,0	2,1	2,2	20	21	22	24
2.0	2,2	2,4	2,6	22	23	24	26
2.5	2,7	2.9	3,1	24	25	26	28
3,0	3.2	3,4	3,6	27	28	30	32
3,5	3,7	3.9	4,2	30	31	33	35
4,0	4.3	4.5	4,8	33	34	36	38
4.5	4.8	5.0	5.3	36	37	39	42
5,0	5.3	5,5	5.8	39	40	42	45
6,0	6.4	6,6	7.0	42	43	45	48
7,0	7,4	7,6	8,0	45	46	48	52
8.0	8.4	9,0	10,0	48	50	52	56
10,0	10.5	11,0	12.0	52	54	56	62

Normalizované rozměry děr pro šrouby [2]

HEX 8

Plošné prvky

QUAD 4

TRIA 3

Prvky výpočtových modelů [10]

Příloha B1- Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 1. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 515 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B2 - Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: **1. stav**, srovnávací napětí: **HMH** (průměrováno), legenda: **0 – 500 MPa**, extrémní napětí: **303 MPa**, scale factor: **10** (deformované)

Příloha B3 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 2. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 564 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B4 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: **2. stav**, srovnávací napětí: **HMH** (průměrováno), legenda: **0 – 500 MPa**, extrémní napětí: **607 MPa**, scale factor: **10** (deformované)

Příloha B5 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 3. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 521 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B6 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: **3. stav**, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: **0 – 500 MPa**, extrémní napětí: **2,06.10⁴ MPa**, scale factor: **10** (deformované),

Příloha B7 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 4. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 503MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B8 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: 4. stav, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 2,07.10⁴ MPa, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B9 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 5. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 552 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B10 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: 5. stav, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 2,08.10⁴ MPa, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B11 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 6. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 543 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B12 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: 6. stav, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 4,11.10⁴ MPa, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B13 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 7. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 568 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B14 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: **7. stav**, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: **0 – 500 MPa**, extrémní napětí: **4,13.10⁴ MPa**, scale factor: **10** (deformované),

Příloha B15 – Napjatost ve šroubovém spoji s běžným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 8. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 593 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B16 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; zobrazení: poloviční skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: 8. stav, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 4,14.10⁴ MPa, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B17 – Napjatost ve šroubovém spoji s lícovaným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 3. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 463 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B18 – Napjatost ve šroubovém spoji – lícovaný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, zatěžující stav: **3. stav**, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: **0 – 500 MPa**, extrémní napětí: **1,37.10⁴ MPa**, scale factor: **10** (deformované)

Příloha B19 – Napjatost ve šroubovém spoji s lícovaným šroubem; zobrazení: poloviční objemový model, zatěžující stav: 6. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 500 MPa, extrémní napětí: 601 MPa, def. factor: 1 (deformované)

Příloha B20 – Napjatost ve šroubovém spoji – běžný šroub; *zobrazení*: **poloviční skořepinový model (top and bottom shell)**, *zatěžující stav:* **6. stav**, *srovnávací napětí*: **HMH** (průměrováno), *legenda:* **0** – **500 MPa**, *extrémní napětí*: **2,74.10**⁴ **MPa**, *scale factor:* **10** (deformované)

Příloha B21 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: 1. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 84 MPa, maximální deformace: 0,18 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B22 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar; *zobrazení*: řez 2D – rovina xy, *zatěžující stav:* 1. stav, *srovnávací napětí:* HMH, *legenda:* 0 – 200 MPa, *extrémní napětí:* 62 MPa, *maximální deformace:* 0,062 mm *def. factor:* 10 (deformované)

Příloha B23 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - skořepina; zobrazení: skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: 1. stav, srovnávací napětí: HMH (průměrováno), legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 61,7 MPa, maximální deformace: 0,08 mm, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B24 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: 2. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 84 MPa, maximální deformace: 0,18 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B25 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: 2. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 62 MPa, maximální deformace: 0,062 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B26 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - skořepina; *zobrazení*: skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: 2. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), *legenda:* 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 61,7 MPa, maximální deformace: 0,08 mm, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B27 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: 3. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 601 MPa, maximální deformace: 3,45 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B28 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar; *zobrazení*: řez 2D – rovina xy, *zatěžující stav:* 3. stav, *srovnávací napětí:* HMH, *legenda:* 0 – 200 MPa, *extrémní napětí:* 217 MPa, *maximální deformace:* 2,5 mm *def. factor:* 10 (deformované)

Příloha B29 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - skořepina; zobrazení: skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: 3. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 202 MPa, maximální deformace: 3,08 mm, scale factor: 10 (deformované)

Příloha B30 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: 4. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 601 MPa, maximální deformace: 3,61 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B31 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar; *zobrazení*: řez 2D – rovina xy, *zatěžující stav:* 4. stav, *srovnávací napětí:* HMH, *legenda:* 0 – 200 MPa, *extrémní napětí:* 222 MPa, *maximální deformace:* 2,5 mm *def. factor:* 10 (deformované)

Příloha B32 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - skořepina; zobrazení: skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: 4. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 205 MPa, maximální deformace: 3,08 mm scale factor: 10 (deformované),

Příloha B33 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - jednostranný koutový svar; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: 5. stav, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 531 MPa, maximální deformace: 3,29 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B34 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - oboustranný koutový svar; *zobrazení*: řez 2D – rovina xy, *zatěžující stav:* 5. stav, *srovnávací napětí:* HMH, *legenda:* 0 – 200 MPa, *extrémní napětí:* 221 MPa, *maximální deformace:* 3,29 mm *def. factor:* 10 (deformované)

Příloha B35 – Napjatost ve svarovém spoji (napojení "T") - skořepina; zobrazení: skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: 5. stav, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), legenda: 0 – 200 MPa, extrémní napětí: 205 MPa, maximální deformace: 3,08 mm scale factor: 10 (deformované)

Příloha B36 – Napjatost ve svarovém spoji - přeplátování; zobrazení: řez 2D – rovina xy, zatěžující stav: zatížení, srovnávací napětí: HMH, legenda: 0 – 60 MPa, extrémní napětí: 68 MPa, maximální deformace: 0,11 mm def. factor: 10 (deformované)

Příloha B37 – Napjatost ve svarovém spoji (přeplátování) - skořepina; *zobrazení*: skořepinový model (top and bottom shell), zatěžující stav: zatížení, srovnávací napětí: HMH(průměrováno), *legenda:* 0 – 60 MPa, *extrémní napětí:* 68 MPa, *maximální deformace:* 0,053 mm scale factor: 10 (deformované)